

8 GODE RÅD TIL FAGPERSONER

Instituttet
for Blinde og Svagsynede

Få kendskab til synsområdet og
bidrag til at skabe et aktivt
hverdags- og arbejdsliv for
voksne med synsnedsættelse.

8 GODE RÅD TIL FAGPERSONER

© 2021

IBOS – Instituttet for Blinde og Svagsynede

Tekst:

Socialrådgiver Sabina Andersen, Birtinna Rosa Jensen, Mette Vagner Dalby, Toke Bendix Lobbens og Lise Täck Christoffersen med bidrag fra øvrige faggrupper på IBOS.

Illustrationer:

Mauro Biagi

Redaktion:

Anna Ingeborg Linnet & Caroline Fonnesbæk Brandt

2. udgave, 2. oplag

ISBN trykt udgave: 978-87-7270-023-6

ISBN elektronisk udgave: 978-87-7270-025-0

IBOS – Instituttet for Blinde og Svagsynede

er synsområdets nationale videns- og rehabiliteringscenter.

IBOS tilbyder rådgivning, vejledning, kurser og uddannelse til personer med nedsat syn eller blindhed, pårørende og fagpersoner.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Hvorfor 8 gode råd?	4
1. Lær den relationelle handicapforståelse at kende	5
2. Forstå hvad en synsnedsettelse er	6
3. Indhent oplysninger	8
4. Rådgiv om kompensation lokalt og landsdækkende	10
5. Vejled om kompensationsmuligheder i hverdagslivet	13
6. Vejled om kompensationsmuligheder i arbejdslivet	14
7. Koordiner indsatsen og skab overblik på tværs	17
8. Oplys om digital hjælp	19
Er du i tvivl, så kontakt IBOS	20

HVORFOR 8 GODE RÅD?

Formålet med de 8 gode råd er at give relevant viden til fagpersoner, der ikke allerede arbejder med mennesker med synsnedsættelse.

Rådene giver indblik i målgruppen, mulighederne for støtte og hvor man kan henvende sig for hjælp.

DE 8 GODE RÅD

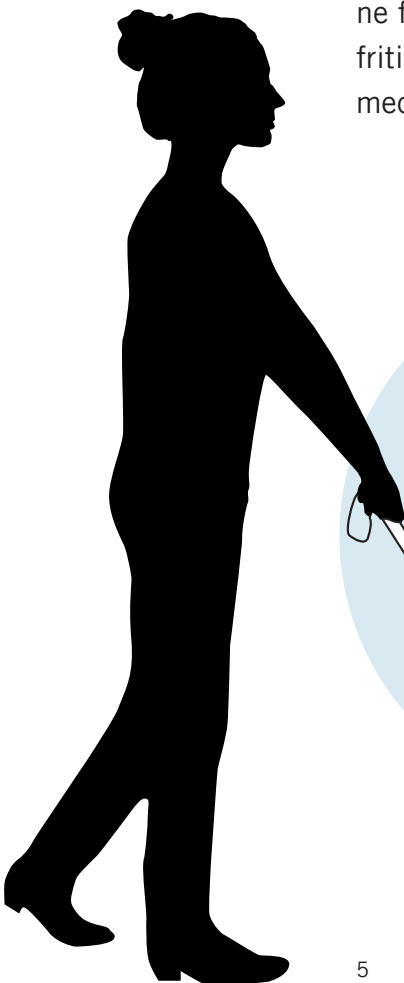
1. Lær den relationelle handicapforståelse at kende
2. Forstå hvad en synsnedsættelse er
3. Indhent oplysninger
4. Rådgiv om compensation lokalt og landsdækkende
5. Vejled om kompensationsmuligheder i hverdagslivet
6. Vejled om kompensationsmuligheder i arbejdslivet
7. Koordiner indsatsen og skab overblik på tværs
8. Oplys om digital hjælp

1. LÆR DEN RELATIONELLE HANDICAPFORSTÅELSE AT KENDE

I Danmark arbejder vi med flere forståelser af handicap. Den relationelle handicapforståelse forstås som en relation mellem funktionsnedsættelsen og omgivelserne. En synsnedsættelse er ikke i sig selv et handicap. Handicappet opstår i de situationer, hvor personen med funktionsnedsættelsen møder udfordringer i omgivelserne. Kompensation kan øge mulighederne for aktiv deltagelse i hverdags-, fritids-, og arbejdsliv for personer med fx en synsnedsættelse.

Det er ofte en fagperson, fx en sagsbehandler, der vejleder, rådgiver og bevilger støtte til hjælpemidler, rehabilitering og handicapkompenserende ordninger til personer med synsnedsættelse. Fagpersoner indenfor beskæftigelses- og socialområdet, kan dermed være med til at give personer med synsnedsættelse mulighed for aktiv deltagelse i hverdags- og arbejdslivet ved hjælp af den rette kompensation.

**Funktionsnedsættelse
+
barrierer
=
handicap**

**Funktionsnedsættelse
+
kompensation
=
lige muligheder**

2. FORSTÅ HVAD EN SYNSNEDSÆTTELSE ER

Hvis man ikke er specialiseret inden for synsområdet, kan det være svært at vurdere omfanget af en synsnedsættelse. Dette afsnit giver et overblik over fagtermer samt den danske sociale klassifikation af synshandicap.

SYNSHANDICAP

Et synshandicap er overordnet defineret som nedsat syn, der ikke kan korrigeres med briller eller kontaktlinser. I Danmark benytter vi den danske sociale klassifikation af synshandicap, hvor et synshandicap defineres med udgangspunkt i det normale syn og defineres ud fra to forhold: Synsstyrke og synsfelt. Synsnedsættelsen beskrives ud fra fire kategorier: Svagsynet, socialt blind (stærkt svagsynet), praktisk blind og totalt blind. Se skema på næste side. Læs mere på: www.sbst.dk.

SYNSSTYRKE (VISUS)

Synsstyrken er øjets evne til at opfatte detaljer, også kaldet visus. Synsstyrken måles på en synstavle i forhold til et defineret normalsyn,

som angives med decimalen 1,0 eller brøken 6/6. Det vil sige, at en normalt seende person ser de mindste bogstaver på synstavlen på 6 meters afstand.

SYNSFELT

Et normalt defineret synsfelt er på 180 grader til siden, 60 grader opad og 70 grader nedad. Eksempelvis vil et defineret normalsyn med et begrænset synsfelt på fx 10 grader betegnes som kikkertsyn og personen kan defineres som praktisk blind.

DE 4 KATEGORIER

Svagtseende: Synsstyrken er mindre end eller lig med 6/18. Det betyder, at det, en person med normalt syn kan se på 18 meter, kan en person, der er svagsynet, se på 6 meter. Det svarer til mellem 29 % - 70 % af normalt syn.

Stærkt svagtseende: Synsstyrken er mindre end eller lig med 6/60. Det betyder, at det, en person med normalt syn kan se på 60 meter, kan en person, der er stærkt svagsynet,

se på 6 meter. Det svarer til mindre end 20 % af normalt syn.

Praktisk blind: Synsstyrken er mindre end eller lig med 1/60. Det betyder, at det, en person med normalt syn kan se på 60 meter, kan en person, der er stærkt svagsynet, se på 1 meter.

Totalt blind: Man er total blind, hvis der hverken er lyssans eller projektion. Projektion vil sige, at en person med lyssans kan angive, hvilken retning lyset kommer fra.

DET FUNKTIONELLE SYN

Visus og synsfelt kan udredes af en øjenlæge, men kan ikke stå alene.

Hvordan en person klarer sig med en synsnedsættelse, kan nemlig ikke udelukkende måles eller forstås ud fra en af de fire kategorier. To personer med samme diagnose kan have forskelligt funktionsniveau på grund af faktorer som kontrastsyn, ufrivillige øjenbevægelser, dobbeltsyn og rumlig orienteringsevne. Derfor er det vigtigt, at synsspecialister vurderer den enkelte persons funktion i hverdagsaktiviteter. Du kan læse mere om det funktionelle syn i vores folder "Evnen til at se", som du finder på www.ibos.dk eller ved at scanne QR-koden.

Benævnelser	Normalt syn	Svagt-seende	Stærkt svagsynet	Praktisk blind	Totalt blind
Synsbrøk	6/6	6/18	6/60	1/60	-
Decimaltal	1,0	0,3	0,10	0,016	-
Procent	100%	70%	20%	-	-

3. INDHENT OPLYSNINGER

For at få et klart billede af personens synsnedsettelse er det nødvendigt at indhente forskellige helbredsmæssige oplysninger, der kan understøtte den videre sociale og beskæftigelsesrettede indsats.

INDHENT ØJENLÆGELIGE OPLYSNINGER

Indhent øjenlægelige oplysninger, som kan danne grundlag for en afklaring af:

- Omfanget af synsnedsettelsen.
- Behandlings- og udviklingsmuligheder.
- Behovet for en specialiseret synsfaglig indsats.

VEJLED OM TIDSBESTILLING HOS ØJENLÆGEN

Hvis personen ikke har været til øjenlæge, så vejled vedkommende til at bestille en tid. Det kræver ikke en henvisning fra egen læge. Oversigt over øjenlæger og ventetider kan findes på www.sundhed.dk.

INDHENT ANDRE RELEVANTE LÆGEFAGLIGE OPLYSNINGER

Hvis personen har andre helbredsmæssige problematikker end synsnedsettelsen, kan det være relevant at indhente øvrige lægelige oplysninger for at skabe et samlet overblik over de helbredsmæssige problematikker.

SYNLIGE OG TYPISKE BARRIERER

- At løse almindelige daglige aktiviteter
- At færdes
- At benytte informations- og kommunikationsteknologi
- At læse

USYNLIGE BARRIERER

- Lysstyrke
- Fysiske smerter
- Udtrætning
- Sociale kompetencer

AFKLAR BETYDNINGEN AF SYNSNEDSÆTTELSEN OG SPØRG IND TIL FUNKTIONSNIVEAUET

Det kan være svært for fagpersoner, der ikke kender til personer med synsnedsættelse, at få øje på barriererne og betydningen af disse for den enkelte person. Nogle personer med synsnedsættelse kan færdes på kendte steder uden problemer og kan fremstå uden funktionsnedsættelse. Til gengæld kan de fx have svært ved at færdes nye steder eller i mørke, hvilket ikke nødvendigvis er tydeligt i mødet med den enkelte. Et godt tip er at spørge konkret ind til synet og til hvordan praktiske opgaver løses i hverdagen eller på arbejdet og henvise til aktører på området.

INTERESSEORGANISATIONER

Der findes forskellige organisationer, som man kan blive medlem af, fx:

- Dansk Blindesamfund (DBS).
Læs mere på www.blind.dk.
- Foreningen Nedsat syn.
Læs mere på www.nedsatsyn.dk.

PLUDSELIGT SYNSTAB

Vær opmærksom på, at pludseligt opstået synstab kan udløse sorg- og krisereaktioner, som kan vise sig ved:

- Ændret søvn (sover mere eller mindre)
- Humørsvingninger som tristhed, tomhed, irritabilitet og følelser af håbløshed.

Det kræver tid og bearbejdning at affinde sig med situationen, opdagelse af hjælpemuligheder og lære nye kompenserende strategier. Læs mere i folderen "Reaktioner på synstab", som du finder på www.ibos.dk eller ved at scanne QR-koden.

HJÆLP

Akuttjenesten på IBOS tilbyder krisesamtaler og vejledning ved pludseligt synstab. Læs mere på www.ibos.dk.

PSYKOLOGSAMTALER

Der er mulighed for tilskud til psykologhjælp ved synstab. Egen læge kan henvise og information findes på www.sundhed.dk, som også har en liste over psykologer. Vejled borgeren i at undersøge, om de har en forsikring, der dækker hele eller dele af udgiften.

4. RÅDGIV OM KOMPENSATION LOKALT OG LANDSDÆKKENDE

LOKALT

For afklaring af muligheder for kompensation og udvikling af den enkeltes funktionsniveau kan fagpersoner eller personer med nedsat syn henvende sig til det specialiserede niveau: De lokale synsrådgivninger, kommunikationscentre eller centre for specialundervisning.

En liste over de forskellige specialiserede tilbud findes på:
www.ojenforeningen.dk.

LANDSDÆKKENDE

Er der brug for rådgivning af fagpersoner, kurser, viden, afklaring, rådgivning i komplekse sager eller udvikling af den enkeltes funktionsniveau, der ikke kan varetages lokalt/regionalt, kan både fagpersoner og den enkelte person henvende sig til IBOS, som er højt specialiseret og landsdækkende.

Det er forskelligt hvilke muligheder, der er på de enkelte lokale centre, rådgivninger og på IBOS.

BARRIERER OG KOMPENSATION

Skemaet viser en oversigt over nogle af mulighederne for kompensation.

Barrierer	Eksempler på udfordringer	Undervisning, der kompenserer for synsnedsættelsen
Løse almindelige daglige aktiviteter	Brænder sig på komfur. Kan ikke se og vælge program på vaskemaskine.	ADL - almindelig daglig levevis Undervisning i at lære at løse daglige aktiviteter, fx madlavning og rengøring. De nye teknikker og færdigheder kan i et vist omfang kompensere for synsnedsættelsen og gøre personen så selvhjulpen som muligt.
Færdes sikkert inde og ude	Går ind i ting indenfor. Har svært ved at orientere sig.	O&M - Orientering og mobility Undervisning i mobility-teknikker så personen kan orientere sig og færdes så sikkert og selvstændigt som muligt, både indenfor og udenfor.
Benytte digitalt udstyr	Har svært ved at se og benytte computer, iPad og telefon.	IKT - informations- og kommunikationsteknologi Undervisning i anvendelsen af synskompenserende digitale hjælpemidler som fx computer, iPad og telefon.
Læse	Kan ikke læse breve fra offentlige myndigheder, bøger m.m.	Læseundervisning Undervisning og træning af læsning med hjælpemidler eller punktskrift.

Barrierer fortsat	Eksempler på mulige udfordringer	Undervisning, der kompenserer for synsnedsættelsen
Lysstyrke	Lysstyrken (for svagt eller for stærkt lys) kan have en betydning for, hvor godt den enkelte kan se. Kan bedre se og læse med en læselampe.	Lysafprøvning Afklaring af den bedste belysning for mest optimalt syn.
Fysiske smerter ved opgave- løsning	Hovedpine. Spændinger i nakke og skuldre. Holder fx hovedet drejet eller bøjer nakken for bedst muligt syn.	Ergonomisk vejledning Vejledning ved ergoterapeut eller fysioterapeut. Kompensatorisk undervisning, udredning af behov for hjælpemidler, instruktion til fysiske øvelser m.m.
Udtrætning og nedsat tempo	Kompenserer konstant for synsnedsættelsen og bruger mere energi på forskellige opgaver.	Energiforvaltning Fokus på energiforvaltning, hjælpemidler og hensigtsmæssig indretning. Kendt miljø og genkendelige strukturer kan afhjælpe.
Sociale kompe- tencer	Går glip af den nonverbale kommunikation. Kan have svært ved at aflæse den sociale situation og det sociale samspil, hvilket kan medføre øget passivitet, indadvendthed og ensomhed.	Vejledning i sociale kompetencer. Vejledning i hvordan man med synsnedsættelse skaber kontakt, holder kontakten ved lige, deltager aktivt i en samtale m.m.

5. VEJLED OM KOMPENSATIONS- MULIGHEDER I HVERDAGSLIVET

Oversigt over barrierer personen kan opleve i hverdagslivet og mulighederne for kompensation inden for det sociale område, jævnfør lov om social service.

Barrierer	Muligheder for kompensation
Løse almindelige daglige aktiviteter	Personlig og praktisk hjælp til for eksempel rengøring, tøjvask, indkøbsordning, madordning mv. Eksempel på hjælpemiddel: talende vægt.
Færdes sikkert inde og ude	Ledsagerordning som giver mulighed for ledsagelse til aktiviteter i fritiden, for eksempel indkøbs- og gåture, biograf- og teaterture, ferie, besøg af familie/venner, fritidsaktiviteter mv. Eksempel på hjælpemiddel: mobilitystok.
Benytte digitalt udstyr	Hjælpemidler til forstørrelse og oplæsning.
Læse	Hjælpemidler som for eksempel forstørrelse og lupper.
Lysstyrke	Hjælpemidler som for eksempel optikunderstøttende lamper. Læs mere i folderen: "Belysning i hverdagen" på www.ibos.dk eller ved at scanne QR-koden.
Udtrætning og nedsat tempo	Socialpædagogisk støtte i hjemmet, for eksempel støtte til praktiske gøremål, læsning af breve, vejledning og støtte til strukturering af hverdagsliv.

6. VEJLED OM KOMPENSATIONS- MULIGHEDER I ARBEJDSLIVET

Der er flere årsager til, at det kan være svært for personer med synsnedsættelse at komme ind på arbejdsmarkedet eller at fastholde et arbejde.

til selvstændige, personer i job og fleksjob og ved deltagelse i virksomhedspraktik (jf. lov om kompensation til handicappede i erhverv).

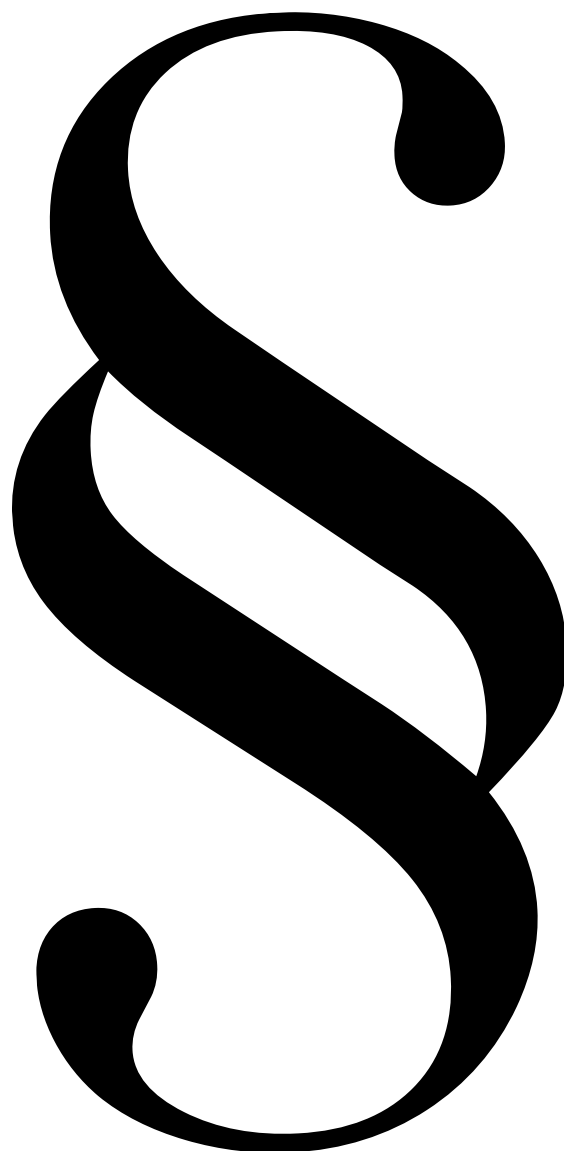

Kommunikér tydeligt om alle muligheder for kompensation for både virksomheden og personen med synsnedsættelse

Virksomhedernes viden om mulighederne for kompensation og holdningerne til, om personer med synsnedsættelse kan bidrage positivt, kan være afgørende for, om de tilbyder job eller virksomhedspraktik. Læs mere på: www.fhb.aau.dk.

HANDICAPKOMPENSERENDE ORDNINGER OG MULIGHEDER FOR KOMPENSATION

Arbejdsredskaber, arbejdspladsindretninger og personlig assistance hører under de handicapkompenserende ordninger, som kan bevilges

ARBEJDSREDSKABER OG ARBEJDSPLADSINDRETNINGER

Skemaet viser konkrete eksempler på muligheder for compensation ved hjælp af arbejdsredskaber og arbejdspladsindretning.

Barrierer	Eksempler	Muligheder for compensation med hjælpemidler
Læse og benytte computer, iPad og telefon	En kontorassistent kan pga. synsudfordringer, fx tunnelsyn, kun se en del af skærmen, når han benytter computer i arbejdet.	Afklaring af relevante hjælpemidler og installation af hjælpemidler på arbejdspladsen. Hjælpemidler kan fx være indstilling af lys og kontrast, skærm der ikke er så stor, forstørrelsesprogram og understøttelse med tale.
Fysiske barrierer	En revisor sidder med bøjet nakke, når han skal læse på papir. Han sidder tæt på sin skærm, når han arbejder ved computer. Det er nødvendigt, for at han kan se så godt som muligt. Det medfører spændinger i nakke og skuldre og hovedpine.	Hjælpemidler og arbejdspladsindretning. Hjælpemidler kan fx være lys, konceptholder, svingarm til justering af skærm og lignende. Mindre forbedringer af arbejdspladsindretninger kan fx være ergonomisk vejledning ved ergoterapeut eller fysioterapeut med viden om personer med synsnedsættelse og kan bestå af indstilling af skærm, stol, hensigtsmæssig placering i forhold til lys m.m.

PERSONLIG ASSISTANCE

Skemaet viser eksempler på de muligheder, der er ved at have en personlig assistent (PA). En PA hjælper med de arbejdsfunktioner, som personen ikke kan udføre selv, og der ikke kan kompenseres for med hjælpemidler. Personen med synshandicap skal selv kunne udføre de faglige dele af jobbet.

Udfordringer	Eksempler	Muligheder
Færden	En konsulent skal indimellem deltage i møder på forskellige adresser men kan ikke selv færdes på ikke kendte ruter.	En PA, der ikke er ansat på arbejdspladsen, ansættes til at køre konsulenten fra arbejdspladsen til møder.
Læse og benytte computer	En revisor klarer de fleste opgaver med forstørrelse og talesyntese, men enkelte programmer virker ikke med hjælpemidlerne.	En PA, der er en administrativ kollega, bliver ansat til sekretærhjælp til de opgaver, hvor hjælpemidlerne ikke kan benyttes.
Udtrætning og nedsat tempo i forhold til opgaveløsning	En udviklingsmedarbejder kompenserer løbende for synsnedsættelsen og bruger mere energi og tid, ofte med udtrætning til følge.	En PA, der er studentermedhjælper i virksomheden, ansættes til at skabe overblik over større mængder tekst, strukturere opgaver og assistere ved energikrævende opgaver.
Har svært ved at aflæse den sociale situation og deltage i fællesskabet	En socialrådgiver har svært ved at aflæse sociale situationer, når flere er samlet. Der er brug for hjælp til buffeten i kantinen, finde en plads og deltage socialt.	En PA, der er kollega og leder, giver struktureret feedback på personens performance, ageren i det sociale samspil, hvor mange der er til stede ved møder, synstolker m.m.

7. KOORDINER INDSATSEN OG SKAB OVERBLIK PÅ TVÆRS

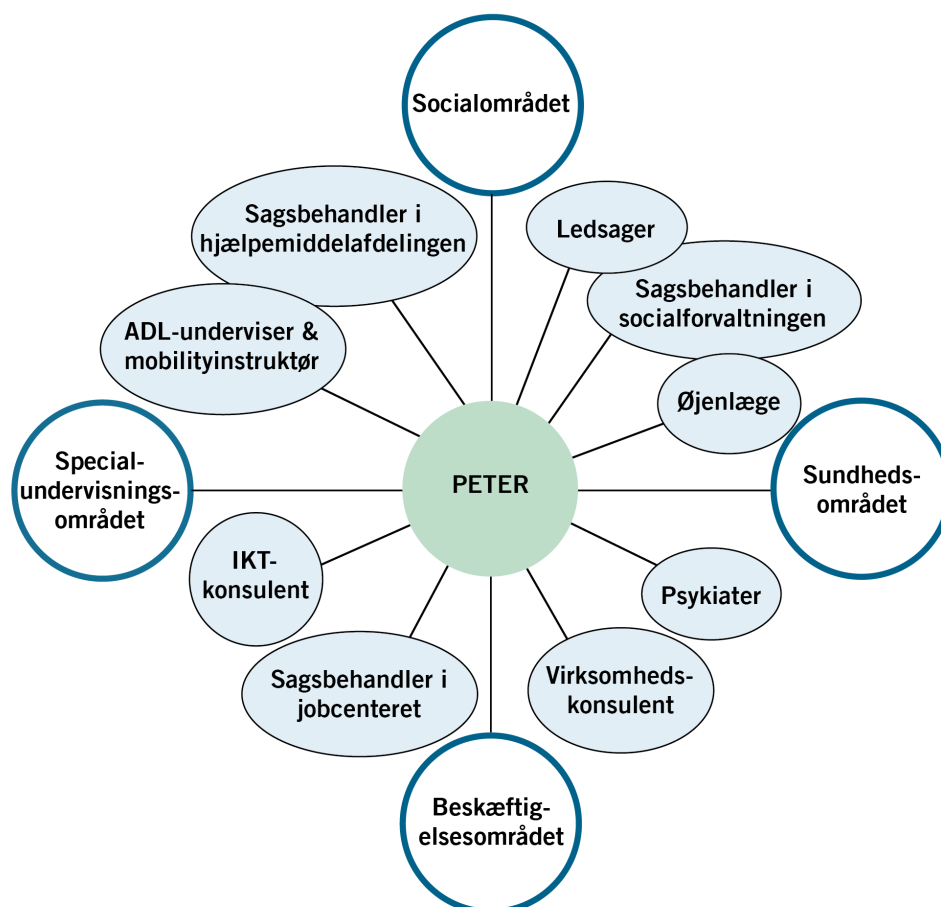
For at sikre den bedst mulige støtte er det vigtigt at skabe overblik over de forskellige indsatser og koordinere samarbejdet mellem de involverede fagpersoner og områder. Dette afsnit belyser betydningen af koordinering gennem en konkret case.

CASE: PETER

Her er et eksempel, som illustreres i figuren. Peter er 22 år og har et

synstab pga. øjensygdommen Retinitis Pigmentosa (RP).

Han er aktuelt sygemeldt og er opsagt fra sit arbejde, da hans syn er forværret i en sådan grad, at arbejdsgiveren ikke længere finder det sandsynligt, at han kan varetage sit job. Peter er i behandling for en depression og håber på sigt, at han kan varetage et job.

Social- og specialundervisningsområdet: Peter får undervisning i almindelig daglig levevis (ADL-instruktør), i orientering & mobility (mobilityinstruktør) og i informations- og kommunikationsteknologi (IKT-konsulent) hos IBOS.

Sundhedsområdet: Peter har en depression og er derfor tilknyttet en psykiater. Peter går løbende til kontrol ved en øjenlæge på Kennedy Centeret.

Beskæftigelsesområdet: Peter er sygemeldt og er derfor tilknyttet en sagsbehandler og en virksomhedskonsulent i jobcentret, da han på sigt skal deltage i et praktikforløb for afklaring og udvikling af arbejdsevnen.

Socialområdet: Peter har en ledsagerordning, og han får løbende bevilget hjælpemidler. Derfor er han i kontakt med socialforvaltningen og hjælpemiddelaflingen.

5 GODE RÅD TIL KOORDINERING AF INDSATSEN

- Indsatsen bør koordineres på tværs af forvaltningsområder som i eksemplet med Peter. Fx kan indsatser sættes i gang parallelt på social- og beskæftigelsesområdet.
- Koordiner indsatser og rækkefølge.
- Skab et overblik over mulighederne og de indsatser, der allerede er i gang.
- Afhold fælles tværfaglige statusmøder.
- Sæt – og arbejd mod - fælles mål.

8. OPLYS OM DIGITAL HJÆLP

BE MY EYES – HJÆLP TIL AT SE

Når personen med synsnedsættelse har brug for hjælp til at se, så trykkes der på en knap. App'en laver så en liveforbindelse mellem personen med synsnedsættelse og en frivillig, der er seende. Personen med synsnedsættelse viser fx den seende det, der ikke kan læses og den frivillige fortæller, hvad der står. Derudover er der funktionen Be My AI, der gør det muligt at få hjælp fra kunstig intelligens.

NOTA – ADGANG TIL BØGER

Hvis ens synshandicap gør, at man ikke kan læse almindelig trykt tekst, kan man blive medlem af Nota. Nota producerer lydbøger og tilgængelige tekster for personer med synshandicap, og som medlem får man adgang til tusindvis af lydbøger, e-bøger og punktbøger. Læs mere på www.nota.dk.

ER DU I TVIVL, SÅ KONTAKT IBOS

Fagpersoner og borgere er velkomne til at henvende sig til IBOS' socialrådgivere på telefonnummer 39 45 25 45. Der er telefontider, som kan findes på www.ibos.dk.

IBOS har en række gratis tilbud, fx kurser, udredning og rådgivning, sociale aktiviteter eller besøg i IBOS' Hjælpemiddeludstilling.

Kig på IBOS' hjemmeside eller henvend dig telefonisk.

IBOS - Instituttet for Blinde og Svagsynede
Rymarksvej 1 · 2900 Hellerup
ibos@kk.dk · www.ibos.dk
tlf. 39 45 25 45

Instituttet
for Blinde og Svagsynede